

УРОК: 33-34

ДАТА: 07.03.023

ГРУПА: 15

Тема: Психологічна новела «Intermezzo» з жанровими ознаками «поезії у прозі». Автобіографічна основа. Символічні образи, ускладнена метафора. Поетика імпресіонізму. Проблеми душевної рівноваги, повноцінного життя, специфіки творчого процесу. Психологічно переконливе розкриття внутрішнього стану людини.

План

1. Загальний огляд творчості письменника.
2. Психологічна новела «Intermezzo»: жанрові ознаки «поезії у прозі».

1. Народився Михайло Михайлович Коцюбинський 17 вересня 1864 року у Вінниці в сім'ї дрібного службовця. Вихованням хлопця в основному займалася мати, «добра, надзвичайно любляча, здатна на самопожертву...». Саме завдяки її старанням хлопець мав можливість долучитися до зразків високого мистецтва ще з юних літ. Вона допомагала йому сформувати добрий естетичний смак, прищеплювала «нахил до всього гарного та любов і розуміння природи». Ази освіти Михайло досягав удома.

З 1875 року навчався у Барській початковій школі, а в наступні п'ять років — у Шаргородському духовному училищі. Як згадував один із його ровесників, «Михайло Коцюбинський був тоді повновидий, невисокого зросту хлопчик, з темним, трохи кучерявим волоссям, завжди чепурний і чисто вдягнений. Вчився він добре, був дуже уважний і старанний. Знав завжди лекції краще за нас усіх, був узагалі зосереджений і серйозний не на свої літа. Учитель ніколи не карав його — не бив лінійкою по руці, не становив навколішки, як це бувало з іншими. До товаришів ставився гарно, до всіх однаково уважно, не розрізняючи з-поміж них ні євреїв, ні руських, ні поляків». Під час навчання у духовному училищі хлопець не обмежується вивченням лише обов'язкової програми. З особливим захопленням він знайомиться з творчістю Тараса Шевченка, Марка Вовчка, Генріха Гейне, Миколи Гоголя, Олександра Пушкіна. Готується до вступу в університет. Але сувора проза дійсності по-своєму відкоригувала ті мрії. Хвороба матері, втрата роботи батьком, опікування меншими дітьми — все це змусило юнака рано піти на свій хліб. Протягом 1882-1892 рр. М.Коцюбинський вчителює, дає приватні уроки, займається репетиторством для дітей із заможних родин Вінниці та навколишніх сіл. Пізнаючи народне життя, він відкривав і себе. Реалії життя й багата уява спонукали до творчості.

У 1890 році у львівському часописі «Дзвінок» друкується його вірш «Наша хатка». А невдовзі побачили світ оповідання «Харитя», «Ялинка», що виразно свідчили про непересічний талант молодого автора. З 1892 року, за рекомендацією відомого бібліографа М. Комарова, М. Коцюбинський працює в експедиції, яка боролася з виноградною хворобою по селах Бессарабії. Серед робітників філоксерних загонів було чимало українських студентів з Київського, Харківського, Одеського університетів. Тут письменник близько знайомиться з членами підпільного товариства «Братство тарасівців», що створювалося з палким бажанням відстоювати право самобутності української нації «скрізь, де тільки можливо». Глибокі враження від життя молдаван, а

пізніше — і кримських татар лягли в основу оповідань «Для загального добра», «На камені» та інших.

З 1898 року письменник оселяється в древньому Чернігові, отримавши роботу в земській управі. З 1900 по 1911 рік працює в статистичному бюро губернського земства. Цей період життя і творчості М. Коцюбинського особливий. Навколо нього гуртується чернігівська інтелігенція, захочена й наснажена прикладом дієвого життя Михайла Михайловича.

У 1903 році як член Чернігівської губернської ученої архівної комісії він побував у Полтаві на відкритті пам'ятника І. Котляревському. Зустрічі з відомими діячами української культури справили на нього надзвичайне враження.

З 1899 року у Львові починає виходити зібрання його творів, завершене сьомим томом у 1913 році. У 1905 році М. Коцюбинський подорожує країнами Центральної та Західної Європи, відвідує Австрію, Німеччину, Італію, Швейцарію. Після повернення він багато працює.

Останні роки життя великого письменника позначені різким погіршенням здоров'я, загостренням хвороби серця. З 1909 по 1912 рік М. Коцюбинський тричі відвідує Італію, куди виїздив на лікування. Там близько знайомиться з Максимом Горьким, на віллі якого, на острові Капрі, він жив. Улітку 1910 року, повертаючись з-за кордону, М. Коцюбинський заїхав у карпатське село Криворівню. Враження, які охопили від знайомства з побутом, людьми, мовою, традиціями цієї землі, заворожили його. Згодом він ще двічі приїжджатиме у цей край, а свої враження увічнив чудовим твором «Тіні забутих предків» (1911 р.). Здається, це були останні світлі й щасливі миті життя, яке невпинно знесилювалося підступною недугою.

Йому не допомагає лікування в університетській клініці Києва, і 25 квітня 1913 року полум'яне серце неповторного майстра слова перестало битися. Поховано Михайла Михайловича Коцюбинського на Болдиній горі в Чернігові, де він так любив відпочивати, милуючись красою Придесення.

2. Новела «Intermezzo» (1908)

Літературний рід: епос (з елементами драми — дійові особи на початку твору й лірики — ліричний герой, палітра емоцій і переживань, пейзажі тощо).

Жанр: новела.

Тема: митець і суспільство.

Головні ідеї: важливість ролі митця в суспільстві; людина щаслива й повноцінна лише в гармонії з природою.

Дійові особи: Моя утома, Ниви у червні, Сонце, Три білих вівчарки, Зозуля, Жайворонки, Залізна рука города, Людське горе.

Сюжет: сюжет новели — безфабульний: за його основу взято не по- дієву інтригу, а характерну для імпресіонізму химерну гру настроїв. В «Intermezzo» вони проходять через три фази:

1. Депресія. Вона викликана великою душевною втомою ліричного героя. Герой утомлений, він перебуває в конфлікті із самим собою. Джерело цієї конфліктності — гостра потреба самотності — і водночас неможливість втечі від «світу людей».

2. Спокійно-споглядальний стан. Цей стан з'являється як продовження тієї гармонії, якої сповнене життя природи. А природа в новелі — щось більше, ніж просто тло. Вона

одухотворена, не дарма ж на початку твору письменник подав перелік «дійових осіб», серед яких є і «Ниви в червні», і «Сонце», і «Зозуля», і «Жайворонки».

3. Обурення, гнів, нетерпіння. Драматургія новели — не тільки у внутрішній конфліктності героя, а й у контрасті між царством прекрасної природи й потворною реальністю людського життя. У чарівну мелодію кононівських полів і небес вриваються дисонанси. Найбільш уражаючий — сповідь селянина про людське горе у фіналі твору (кульмінація).

«Intermezzo» завершується тим, що сповнений гніву й благородного нетерпіння митець повертається до міста, де його знову чекає пекло громадських обов'язків і незліченних «треба». «Так далі жити не можна», — волає його вразлива й совісна душа (В. Пахаренко).

Теорія літератури

Імпресіонізм — стильова течія модернізму, що виникла наприкінці XIX ст. в Європі (спочатку в образотворчому мистецтві, згодом — у літературі). Імпресіоністичним творам властиві такі ознаки: психологізм у змалюванні персонажів, прагнення відтворити найтонші зміни в настроях, схопити миттєві враження, особливий лаконізм прози, її ритмічність, багатство зорових (кольори) і слухових (звуки) образів, увага до яскравих деталей і водночас відмова від великих соціальних проблем. В українській літературі імпресіоністична манера письма позначилася на творчості М. Коцюбинського, В. Стефаника, М. Хвильового, Г. Косинки та ін.

Поезія в прозі, або Вірш у прозі

Переважно невеликий за розміром літературний твір, написаний прозою, але своїм звучанням близький до вірша завдяки великій емоційності, ліризму і своєрідній ритмічності мови. Виступали також у цьому жанрі Дніпрова Чайка (цикл «Морські малюнки»), М. Черемшина, О. Кобилянська, В. Стефаник та ін. З використанням особливостей вірша в прозі написані розмови квітів у казці для дітей Л. Українки «Лелія», наприклад:

«Моя любя Мар'яночка краща мені, як сестричка, — як на неї подивлюся, мов до сонечка всміхнуся. А дівчинонька Мар'яна шовечора і щорана мене підливає, поле, доглядає... Пісня до роботи додає охоти, а Мар'яні вдень не до гуляння, — на роботі зранку до смеркання. На чужому полі ніжки натомила, на чужій роботі ручки натрудила, на чужих городах цілий день полола, бур'яном колючим руки поколола...»

Цитати з твору:

- Признаюся — заздрю планетам: вони мають свої орбіти, і ніщо не стає їм на їхній дорозі. Тоді як на своїй я скрізь і завжди стрічаю людину (*депресивний стан ліричного героя*). Здавалосьь, город витягує в поле свою залізну руку за мною і не пускає. Мене дратувала непевність, що тремтіла в мені: чи розтулить рука свої залізні пальці, чи пустить мене? (*образ залізної руки города*).

- Мої дні тепер течуть серед степу, серед долини, наливої зеленим хлібом. Безконечні стежки, скриті, інтимні, наче для самих близьких, водять мене по нивах, а ниви котять та й котять зелені хвилі і хлюпають ними аж в краї неба (*ліричний герой серед нив*).

- На небі сонце — серед нив я. Більше нікого. Йду. Гладжу рукою соболіну шерсть ячменів, шовк колосистої хвилі. Вітер набива мені вуха шматками згуків, покошланим шумом (*ліричний герой серед нив*).

• З тьми «невідомого» з'явивсь я на світ, і перший віддих, і перший рух мій — у темряві матернього лона. І досі той морок наді мною панує — всі ночі, половину мого життя стоїть він між мною й тобою. Його слуги й хмари, гори, темниці — закривають тебе від мене — і всі троє ми знаємо добре, що неминуче настане час, коли я, як сіль у воді, розпушусь в нім навіки. Ти тільки гість в житті моїм, сонце, бажаний гість, — і коли ти відходиш, я хапаюсь за тебе. Ловлю останній промінь на хмарах, продовжую тебе у вогні, в лампі, у феєрверках, збираю з квіток, з сміху дитини, з очей коханої. Коли ж ти гаснеш і тікаєш від мене — творю твою подобу, даю наймення їй «ідеал» і ховаю у серці. І він мені світить (*урочиста пісня сонцю*).

• Сіра маленька пташка, як грудка землі, низько висіла над полем. Тріпала крильми на місці напружено, часто і важко тягнула вгору невидиму струну від землі аж до неба. Струна тремтіла й гучала. Тоді, скінчивши, падала тихо униз, натягала другу з неба на землю. Єднала небо із землею в голосну арфу і грала на струнах симфонію поля (*симфонія поля*).

• Прощайте. Йду поміж люди. Душа готова, струни тугі, налажені, вона вже грає... (*Видужання ліричного героя*).

Домашнє завдання:

1. Конспект біографії письменника
2. Прочитати твір
3. Підготуватися до тестів

Шановні здобувачі освіти, прошу Вас додатися до мого акаунту marypopazova@gmail.com на платформу <https://classroom.google.com>

Код курсу: 3хур72t

УВАГА!!!

ФОТО КОНСПЕКТІВ ЗАВАНТАЖУВАТИ У CLASSROOM

